

MADAS EDIT

Fragmenta codicum in bibliothecis Hungariae

Egy középkori forrásterület rendszeres feltárásáról

1. Könyvkötő anyagként felhasznált kódexlapok – spontán létrejött töredékgyűjtemények

A pergamen mésszel kezelt, papírvékonyságúra hántott juh- vagy marhabőr. A belőle készült kódexek lapjai elnyúlhatatlannak voltak. Ha egy pergamen-kötet fölöslegessé vált – akár egy középkori liturgikus reform következtében, akár divatjamúlt, olvashatatlan betűformái miatt, akár a könyvnyomtatás szorította ki a használatból vagy a reformáció – kitűnő könyvkötő anyagként újra hasznosíthatták. A „beírt pergamen” (*membrana scripta*) évszázadokon át ingyen állt rendelkezésre a kolostori és káptalani könyvkötő műhelyek számára, de a városi könyvkötő is olcsón hozzájuthatott. Ennek köszönhető, hogy kódexekkel és régi könyvállománnyal rendelkező könyvtárak, régi iratokat őrző levéltárak Európa-szerte óriási mennyiségű másodlagosan felhasznált kódextöredéket őriznek máig „*in situ*”, vagyis kódexek és nyomtatványok előzéklapjai, kötéstáblái, bordacsíkok vagy aktafedelek formájában – általában minden nyilvántartás nélkül.

A 19. századtól, ha egy-egy töredékbe kötött könyvet restauráltak, a kötőanyagként felhasznált kódexlapokat lefejtették róluk, és mint értéktelen, de kidobni sajnált anyagot (*membrana disjuncta*) dobozban, ládában gyűjtögették a kéziratárakban. Magángyűjtő is akadt, aki ugyancsak olcsón juthatott bizonytalan eredetű pergamenlapokhoz, olykor az ezekből kivágott iniciálék, miniatúrák önálló életre is keltek, míg végül egy nagyobb könyvtár megvásárolta vagy megörökölte a sajátos egyveleget, s elhelyezte már meglévő töredékei között. Ilyen vegyes gyűjteménnyel is rendelkezik tehát a legtöbb nagyműtű könyv- vagy levéltár. Ezek a töredékgyűjtemények sok értékes anyagot is rejthettek: aki klasszikus szövegek vagy korai kódexek után kutatott rendszeresen, szívesen körülnézett az egyébként lebecsült tékákból. Így bukkant rá például Paul Lehmann, a híres német filológus és paleográfus 1938-as kutatóútja során az Országos Széchényi Könyvtár kódextöredékei között két jelentős 8. századi fragmentumra, Beda Venerabilis verses *Szent Cuthbert-életrajzának* két levelére, melyek a mű egyik legkorábbi kéziratából származnak, és a *Sacramentarium Gelasianum* egy Verona-környékén készült díszkódexének lapjaira.¹ A gazdag kódexállománnyal rendelkező könyvtárak – kapacitás hiányában, és tartva a nagy mennyiségű liturgikus anyagtól – szerte a világon általában ma is megelégszenek spontán létrejött töredékgyűjteményük könyvtári regisztrálásával és a töredékek hozzávetőleges meghatározásával. A legértékesebb töredékeket általában besorolják a teljes kódexek közé.² Kivétel számba

¹ Lehmann, Paul: *Mitteilungen aus Handschriften*. In: *Sitzungsberichte der Bayerischen Akademie der Wissenschaften. Phil. Hist. Abteilung*. Jahrgang 1938. Heft. 4. 4–6., 7–12.

² Bartoniek Emma is felvette a könyvtár akkor készülő kódexkatalógusába a Lehmann-féle töredékeket: *Codices Latini medii aevi*. (Catalogus bibliothecae Musei Nationalis Hungarici XII, Codices

megy Hermann Haukénak a Bajor Nemzeti Könyvtár kódextörédekeit tartalmazó leíró katalógusa: Münchenben az értékes töredékgyűjtemény iránt megmutatkozó folyamatos tudományos érdeklődés indokolta annak maradéktalan feldolgozását és publikálását.³

Olykor, teljesen váratlanul, valódi szenzációt jelentő fragmentumok bukkannak fel. Hazai viszonylatban ilyen a nyelvemlékkutatás hajnalán, 1863-ban felfedezett, ma Torunban őrzött, 14. század eleji, magyar nyelvű *Königsbergi Töredék*.⁴ De érdemes utalni a legutóbbira, az Országos Széchényi Könyvtár számára 1985-ben egy antikváriumtól megvásárolt három levélnyi, fiktív szerzőportrékkal illusztrált, 13. század végi Minnesang-fragmentumra is.⁵ A Vizkelety András által kiadott „Budapesti Töredéket” a germanisták az „évszázad felfedezéseként” üdvözölték, s a műfaj legkorábbi emlékei között tartják számon.⁶

2. Tervszerű kódextöredék-kutatás

Most azonban nem a véletlenszerűen létrejött fragmentum gyűjteményekről és a szerencsés felfedezésekről lesz szó, hanem egy olyan kutatási programról, mely a könyvkötésre felhasznált kódextöredékeket a hazai középkori művelődéstörténet fontos forrásterületékként aknázza ki. Egy ilyen programra ott van igazán szükség, ahol az egykori kódexállomány nagy része megsemmisült, s ott van lehetőség, ahol a rendelkezésre álló pergamenkötésekről feltételezhető, hogy ebből az elpusztult állományból származnak. A legjobb példát erre a hozzánk hasonlóan forrásszegény Svédország kínálja.

I. Gusztáv király (1523–1560), a modern Svédország megalapítója újjászervezte a közgazgatást és az adórendszert is. A királyi kincstár ettől kezdve a központi számadásokat rendszeresen beköztette. A kötőanyagot – körülbelül 1540 és 1630 között – a lutheranizmus államvallássá válásával megszűnt svéd kolostorok és más katolikus egyházi intézmények kódexei jelentették. A helyi számadásokat bekötvé kérték be, ezek borítójául többnyire a helybéli plébániák liturgikus könyveinek lapjai szolgáltak. (Svédországhoz tartozott ekkor Finnország, s egy ideig Észtország és Lettország északi része is. A svéd fennhatóság megszűntével, 1809 után a finn területekről származó aktákat töredékestül átadták a finneknek.) A 19. század végén ismerték fel a kutatók, hogy a kamara levéltára milyen hihetetlenül gazdag forrásanyagot rejt a középkori svéd könyvkultúra rekonstruálásához. A Svéd Királyi Akadémia az 1930-as évektől szinte folyamatosan támogatta a Nemzeti Levéltárban elhelyezést nyert kódextöredékek feldolgozását. 2004-ben fejeződött be a katalógizálás, és készült el egy olyan adatbázis, mely 6000 kódexből származó 22 500 kódextöredék leírását és digitális képét tartalmazza. A 11. századtól a 16. század elejéig számos könyvműfajt átfogó anyag művelődéstörténeti szempontú értékelése évtizedekig tart még.⁷

manu scripti Latini I.) Budapest, 1940. Nr. 441, 442. A Széchényi Könyvtár kódextöredékgyűjteményéről Hajdú Helga készített részletező cédula-katalógust 1945 után.

³ Hauke, Hermann: *Katalog der lateinischen Fragmente der Bayerischen Staatsbibliothek München*. Bd. I. Wiesbaden, 1994. Bd. II. Wiesbaden, 2001.

⁴ Vizkelety András: *A Königsbergi Töredék új lelőhelye*. Magyar Könyvszemle, 100. (1984) 330–334.

⁵ OSzK Cod. Germ. 92. Vizkelety, András – Wirth, Karl-August: *Funde zum Minnesang Blätter aus einer bebilderten Liederhandschrift*. In: Beiträge zur Geschichte der deutschen Sprache und Literatur (Tübingen), 107. (1985) 366–375.

⁶ Vizkelety, András: „*Das Budapester Fragment*”. In: Moser, Hugo – Tervooren, Helmut (Hg.): *Des Minnesangs Frühling*, Bd. 1: Texte (Mit Anhang. Mitherausgeber: Edwards, Cyrill W.), 38. Aufl. Stuttgart, 1988. 460–468.

⁷ *Medieval Book Fragments in Sweden*. An International Seminar in Stockholm 13–16 November 2003. Edited by Jan Brunius. Stockholm, 2005. (Kungl. Vitterhets Historie Och Antikvitets

A svédországi példával Magyarországon egyetlen intézmény, a Soproni Levéltár állítható szerény párhuzamba, ahol a városi adminisztráció dokumentumai – egyedül az országban – a középkortól kezdve folyamatosan megvannak. A város az aktákat rendszeresen bekötötte, jó részüket, két évszázadon át, kódexlapokba. Házi Jenő, aki 1918 és 1950 között a levéltár gazdája volt, és az ugyancsak soproni származású liturgiaturténész, Radó Polikárp OSB (1899–1974) joggal feltételezték, hogy a kötetláblák Sopron és környéke középkori könyvkultúrájának emlékei. Házi az 1940-es években leválasztatta az aktákról a kódexlapokat, majd újrakötötte őket, a töredékeket pedig restaurálták, és egy 300 darabos gyűjteményt állítottak fel belőlük. Radó tartalmilag határozta meg a fragmentumokat, egy listát készítve róluk, s a több leveles *missale*-töredékeket rögtön fel is vette 1947-ben publikált liturgikus katalógusába.⁸ Bár a gyűjtemény részletes feldolgozására és művelődéstörténeti értékelésére akkor nem került sor, Házi és Radó hibátlan alapot vetett a hazai töredékkutatás számára. 1949-ben kezdték el lefejtetni a Soproni Levéltár héber töredékeit, a középkori soproni zsidóság kódexeinek maradványait.⁹ Scheiber Sándor a következő két évtizedben rendszeresen feldolgozta és publikálta az országban fellelt teljes héber töredékanyagot.¹⁰

3. Mezey László kutatási koncepciója és a Fragmenta codicum kutatócsoport megszervezése

Mezey Lászlót (1918–1984) Elias Avery Lowe professzor, az oxfordi *Codices Latini Antiquiores*-sorozat szerkesztője 1961-ben felkérte arra, hogy a nemzetközi érdeklődést keltett Lehmann-féle töredékeket¹¹ a sorozat számára kiadásra készítse elő. Mezey ekkor a budapesti Egyetemi Könyvtár kéziratárának munkatársa volt, és nem sokkal korábban fedezte fel az említett Beda-töredék két további levelét. Az OSzK töredéke egy 1625-ben nyomtatott innsbrucki könyv kötése volt, ebbe a töredékbe viszont egy 1500 körüli római nyomtatványt kötöttek, mely a pozsonyi jezsuiták tulajdonosbejegyzésével,¹² az ő hagyatékukból került az Egyetemi Könyvtárba. Míg a két töredék egyenként csak azt árulta el magáról, hogy a 8–9. század fordulóján valamely ír vagy angolszász alapítású délnémet kolostorban (talán St. Gallenben) készült,¹³ a két egymástól távol eső helyen és időben nyomtatott „örzökönyv” ismeretében valószínűsíthető lett, hogy a pergamenkódex lapjait Pozsonyban hasz-

---

Akademiens Konferenser, No. 58) A finn töredékkutatás a svédországihoz hasonlóan igen jelentős, a liturgikus töredékek rendszeres kutatása már az 1910-es években megindult. Haapanen, Toivo: *Verzeichnis der mittelalterlichen Handschriftenfragmente in der Universitätsbibliothek zu Helsingfors. I. Missalia*. Helsingfors, 1922. A legutóbb megjelent katalógus-kötet: Taitto, Ilkka: *Catalogue of Medieval Manuscript Fragments in the Helsinki University Library. Fragmenta membranea IV: Antiphonaria*. 1. Text. 2. Plates. Helsinki, 2001. (Publications of the Helsinki University Library 67–68.)

⁸ Radó, Polycarpus: *Libri liturgici manuscripti bibliothecarum Hungariae I. Libri liturgici manuscripti ad missam pertinentes*. Budapest, 1947. Újabb, bővített kiadása: *Libri liturgici manuscripti bibliothecarum Hungariae et limitropharum regionum*. (Adlab.) Ladislaus Mezey. Budapest, 1973.

⁹ Róth Ernő: *A Soproni Állami Levéltár héber kéziratairól*. Soproni Szemle, 10. (1956) 319–334.

¹⁰ Scheiber Sándor: *Középkori héber kéziratok Magyarország könyv- és levéltárainak bekötési tábláiban*. Magyar Könyvszemle, 78. (1962) 25–40.; uő.: *Héber kódexmaradványok magyarországi kötetláblákon. A középkori magyar zsidóság könyvkultúrája*. Budapest, 1969.

¹¹ Lásd az 1. sz. jegyzetet.

¹² „*Catalogo Collegii Posoniensis in scriptis 1672*”

¹³ A töredékek datálása és lokalizálása Lehmann és Mezey első közléséhez képest így módosult.

nálták fel a két könyv bekötésére a 17. század folyamán.¹⁴ A kézirat ebben az esetben a 11. században az esztergomi érseki székhely és a délnémet püspökségek/apátságok kapcsolatai útján kerülhetett Magyarországra, később ugyanis – nehezen olvasható *insularis* írása miatt – nem jelentett volna már szállításra érdemes, aktív olvasnivalót.¹⁵ Mezey közléről ismerte Radó Polikárp és Scheiber Sándor fragmentumokkal kapcsolatos munkálkodását, de a Beda-töredékek révén ismerte fel a fragmentum-kutatásban rejlő, a hazai és nemzetközi medievisztika számára egyaránt kamatoztatható óriási lehetőséget. Ettől kezdve komolyan foglalkoztatta a magyarországi latin kódextöredékek feltárásának terve, melynek konkrét előkészítésébe az MTA Könyvtörténeti és Bibliográfiai Munkabizottságának elnökeként (1970-től) fogott.

A *Comité International de Paléographie Latine* 1972-ben Rómában tartott kongresszusán nemzetközi nyilvánosság előtt számolt be a „*Fragmenta Codicum in bibliotheca Hungariae*” kutatási program koncepciójáról. A feldolgozás szabályzatát a *Magyar Könyvszemle*ben közölte.¹⁶ Egy akadémiai kutatócsoport létrehozását tervezte, melynek székhelyül az Eötvös Collegiumot választotta, ahol már két évvel korábban középkori irodalomtörténeti és paleográfiai szemináriumot hirdetett, tervszerűen hozzájárva a kézírattári tudományos utánpótlás és saját leendő munkatársai kineveléséhez. (Lelkesen és zavartalanul tanított itt élete végéig, nemcsak a kollégium tudományos presztizsét növelve, hanem valamennyi tanítványa elhelyezkedését is biztosítva.) A kutatócsoport megalapítására 1974-ben került sor az MTA, a Kulturális Minisztérium, az ELTE és az Eötvös Collégium együttműködésében. Ekkorra sikerült elvi megállapodást kötni a megcélzott könyvtárakkal, de még ennél is fontosabb volt a régi könyvek szakértőinek meggyőzése, akik a muzeális könyvekért aggódtak, nehogy eredeti kötésüktől megfosztva történeti értékükből veszítsenek. A program biztosította a könyvek restaurálását (egy részük igen rossz állapotban volt), jó minőségű újra kötését (a korban a kódexlapba való bekötés a legolcsóbb megoldás volt), s magát az újonnan felállított és katalógusban feldolgozott töredékgyűjteményt¹⁷ a könyvtár számára. Az egykori őrzőkönyvön a töredék katalógusszáma, a töredéken az őrzőkönyv jelzete garantálja, hogy csak fizikai értelemben válnak el egymástól.

A munka terepül olyan könyvtárakat volt érdemes először kiválasztani, melyek régi könyvállománya a kora újkori Magyarországról származik. Azt is figyelembe kellett venni, hogy az ország belsejében a középkori kódexállomány a török időkben szinte teljesen elpusztult – jobb esetben a menekülők magukkal vitték könyveiket –, így a 16. század közepétől a 18. század első harmadáig főleg a hódoltságon kívüli területeken került sor a kódexek könyvkötő anyagként való felhasználására. A legjobb lehetőséget a kutatás elkezdésére az ELTE Egyetemi Könyvtár és a Központi Papnevelő Szeminárium (Budapest) kínálta. Az Egyetemi Könyvtár előzménye a nagyszombati jezsuita kollégium könyvtára volt, melyet Oláh Miklós esztergomi érsek hozott létre 1561-ben. Ez 1635-ben a Pázmány Péter által alapított nagyszombati egyetem könyvtára lett, majd – miután Mária Terézia 1773-ban fel-

¹⁴ A pozsonyi jezsuita kollégiumot Pázmány Péter 1626-ban alapította.

¹⁵ Mezey László: *A budapesti Egyetemi Könyvtár VIII. századi Beda-töredéke*. Magyar Könyvszemle, 78. (1962) 18–24.; Lowe, A. E.: *Codices Latini Antiquiores. XI. (Hungary, Luxembourg etc.)* Oxford, 1966. Osnabrück 1982². Nr. 1589. Az Egyetemi Könyvtár töredék-katalógusában (lásd 26. jegyzet) U. Fr. l. m. 1.

¹⁶ Mezey László: *A Fragmenta Codicum szabályzata*. Magyar Könyvszemle, 89. (1973). 211–213.

¹⁷ A kutatócsoport az évek során az Egyetemi Könyvtár, a Központi Szeminárium, több esztergomi és győri könyvtár, valamint a soproni Evangélikus Konventi Könyvtár és a Lyceum állományát gyarapította önálló töredékgyűjteményekkel.

oszlatta a jezsuita rendet – a Magyar Királyi Egyetem Könyvtára. Az intézmény 1777-ben Nagyszombatból Budára, 1784-ben Pestre költözött, mai helyét 1876-ban foglalta el. A jezsuita rend feloszlata után az egykori rendházak könyveit jórészt az egyetemi könyvtárba irányították, s a II. József-féle rend- és kolostorfeloszlatások nyomán (1782 után) ugyancsak jelentős hazai kolostori anyaggal gyarapodott az állomány. A Központi Szeminárium könyvtárát 1806-ban alapították az Egyetemi Könyvtár teológiai anyagának duplumaiból, vagyis javarészt szintén a feloszlalt kolostorok könyveiből.

4. A kutatás módszere és az első eredmények

A kutatás módszere a lényegét illetően máig nem változott. Az anyaggyűjtés a könyvtárak raktáraiban kezdődött, ahonnan a kódexlapokba kötött könyvek a restaurátorműhelybe kerültek. A restaurátor leválasztotta a töredéket az őrzőkönyvről, és a restaurált kódextöredékkel, valamint a kötés alól kibontott tömítő anyaggal (kísérő anyag) együtt a tudományos feldolgozás rendelkezésére bocsátotta.

A töredékek „megfejtése” és a megfelelő művelődéstörténeti kontextusba illesztése a legbonyolultabb kodikológiai feladat elé állítja a kutatót. A fragmentum datálásánál és lokalizálásánál csak a néhány sornyi írásra, egy-egy iniciáléra s zenei töredékek esetében a notációra támaszkodhatunk.¹⁸ Ezzel párhuzamosan folyik a szöveg tartalmi meghatározása: a műfaj, a szerző és a mű azonosítása. A korai töredékek helyét a szövegtörténetben is fontos kijelölni. Mivel a jelen töredékkutatás elsődleges célja az, hogy a magyar művelődéstörténet számára tárjon fel új forrásokat, alapvető kérdés, hogy az egykori kódex ithon készült-e vagy sem. A válasz egyértelmű, ha a töredék egy magyar krónikából származik, vagy ha egy magyar szent *officium*-át tartalmazza. A tartalmi ismérvek mellett formai jegyek is tanúskodhatnak hazai eredetről, legfőként a magyar (zenei) notáció, melyet Szendrei Janka kutatásai tettek megfoghatóvá.¹⁹ A töredékek nagy része esetében azonban nem bizonyítható, hogy Magyarországon készült kódexből származnak, sőt ez gyakran ki is zárható. Ebből azonban nem következik az, hogy az eredeti kéziratok már a középkorban ne juthattak volna el Magyarországra. Egy részüket minden bizonnyal itt használták, a hazai művelődés részévé váltak, majd abból kihullva valamely kolostori vagy városi könyvkötő műhelyben végezték. Az egykori használat, illetve a könyvkötőanyagként való felhasználás helyéről egy kódextöredék önmagában nem mond semmit. Az őrzőkönyv, a kísérő anyag és a többi töredék segítségével viszont sok minden kideríthető a sorsáról. (Tudományos szempontból ezért értéktelenek az antikváriusoknál vásárolható, őrzőkönyvüktől megfosztott tucat-töredékek.) Ha az őrzőkönyv magyarországi nyomtatvány, ha a kísérőanyagban egy magyar címzettnek küldött boríték található vagy magyar nyelvű szöveg, ha több, Európa különböző pontjain nyomtatott könyvön ugyanannak a kódexnek a lapjai bukkannak fel, vagy ha jól ismerjük egy magyar tulajdonos (*possessor*) könyvkötési szokásait, biztosra vehető a hazai könyvkötő műhely, és nagyon valószínű az egykori kódex középkori hazai használata. Minden töredék esetében minden érvet mérlegelni és dokumentálni kell, mert a program hitelességének ez az egyik kulcsa.

¹⁸ A kutatócsoport kezdettől fogva szorosan együttműködött az MTA Zenetudományi Intézetével, Művészettörténeti Kutatócsoportjával, majd Intézetével és az Irodalomtudományi Intézettel.

¹⁹ Szendrei Janka: *A középkori magyar hangjegyrészesítés története*. Magyar Zene, 19. (1978) 130–143.; uő.: *A magyar notáció története*. Budapest, 1979. Kandidátusi disszertáció, kézirat.

A kutatás történeti és elvi jelentőségéről, módszereiről és az első négy év alatt felszínre került legfontosabb töredékekről Mezey László 1978-ban részletesen beszámolt.²⁰ A középkori eszme-, irodalom- és zenetörténet elsődleges forrásai a kódexek. Míg a szomszédos Ausztriában a kolostorok jó része ma is eredeti helyén áll, több száz középkori kéziratával együtt, addig a mai Magyarország területén található középkori hazai használatú latin kódexek száma összesen nem éri el a kétszázat.²¹ Mezey a középkori intézmények könyvszükségletéből következtetve, szerényen számolva, 55 000 (!) kötetre becsülte a középkori hazai könyvállományt. A kódextöredékek nem helyettesítik ugyan teljes értékűen az elpusztult kódexeket, a középkori Magyarországhoz köthető fragmentumok mégis tényszerűen bizonyítják egy-egy műfaj, ezen belül egy adott szerző és mű jelenlétét, egy stílus vagy eszmearamlat hazai recepcióját. Ennek jegyében elemzi Mezey a tanulmány harmadik fejezetében – lefegyverzően nagy erudícióval – a saját szövegahagyományuk szempontjából is nemzetközi jelentőségű töredékeket, s kapcsolja be őket a magyarok külföldi egyetemjárása, a hazai oktatás és jogszolgáltatás történetébe.²² A töredékkutatáson alapuló új eredményeket azonnal hasznosította a magyar irodalmi műveltség alapjait felvázoló nagymonográfiájában is.²³

A töredékfejtő és feldolgozó munka nagy lendülettel folyt tovább, az Egyetemi Könyvtár és Központi Szeminárium után Esztergomban, majd a győri gyűjteményekben, és megkezdődött a tájékozódás Sopronban is. A kutatócsoport három főfoglalkozású kutató és egy restaurátor mellett több külső munkatársat, szakértőt és technikai segéderőt (fotós, könyvkötő) foglalkoztatott.

Közben a töredék-kutatás más szálakon is megindult, két fontos forrásközlés is napvilágot látott. Körmeny Kinga Knauz Nándor (1831–1898) hagyatékából az MTA Könyvtára Kézirattárába került kódextöredékeket dolgozta fel, s ehhez kapcsolódóan kutatta az esztergomi egyház középkori könyvtárának sorsát.²⁴ Szendrei Janka alapos tanulmány kíséretében a hazai középkori zenei források jegyzékét tette közzé, köztük 655 kódextöredékét, melyek közül csupán 145 a biztosan külföldi eredetű, s ezeknél sem kizárt a középkori magyarországi használat.²⁵ Mindketten folyamatosan kapcsolatban voltak Mezey Lászlóval és maradtak később a Fragmenta-műhellyel.

²⁰ Mezey László: *Fragmenta codicum. Egy új forrásterület feltárása*. MTA Nyelv- és Irodalomtudományi Osztályának Közleményei, 30. (1978) 65–90.

²¹ A középkori Magyarország könyvállományából természetes nemcsak a hazai könyvtárakban őrzött kódexeket ismerjük. Külföldre került kézírataink száma sokszorosan meghaladja az itthoniakét, a kódexek mellett pedig a középkor végén már fontos szerepet játszottak a nyomtatott könyvek is. A Csapodi Csaba által vezetett hungarica-kutatás és adatgyűjtés eredménye időközben hozzáférhetővé vált: Csapodi Csaba – Csapodiné Gárdonyi Klára: *Bibliotheca Hungarica. Kódexek és nyomtatott könyvek Magyarországon 1526 előtt*. Budapest, I: 1988., II: 1993. (Az MTA Könyvtárának Közleményei, Új sorozat 23, 31.)

²² A 20. jegyzetben idézett töredékek egy részének a jelzete a további feldolgozás során megváltozott, a könnyebb tájékozódás kedvéért félkövérrel megadom a végleges jelzeteket is: U[niversitatis] Fr[agmentum] l[atīnum] m[embranaceum] **23-27**, **28**, (29→)**65**, **59**, **61**, (65→)**64**, (67→)**68**, (68→)**67**, (72→)**85**, (76→)**9**, S[eminarii] Fr. l. m. **1**, (2→)**49**, (7→)**146**, (10→)**6**, (12→)**7**.

²³ Mezey László: *Deákság és Európa. Irodalmi műveltségünk alapvetésének vázlatja*. Budapest, 1979.

²⁴ Körmeny Kinga: *A Knauz-hagyaték kódextöredékei és az esztergomi egyház középkori könyvtárának sorsa*. Budapest, 1979. (A Magyar Tudományos Akadémia Könyvtárának Közleményei, Új sorozat 7)

²⁵ Szendrei Janka: *A magyar középkor hangjegyes forrásai*. Budapest, 1981. (Műhelytanulmányok a magyar zenetörténethez 1.)

Az Egyetemi Könyvtár első 300 töredékét tartalmazó latin nyelvű katalógus-kötet – hosszú nyomdai átfutás után – 1983-ban jelent meg.²⁶ A katalógusban minden töredék külső és tartalmi leírása mellett pontosan regisztrálva van az őrzőkönyv, annak tulajdonosa(i) és a kötés alól kibontott kísérő anyag. Külön rubrikában szerepel az egykori kódex kezelkezésének és használatának kérdése. Erre gyakran néhány soros jegyzet is kitér a tétel végén. Az kezdettől fogva nyilvánvaló volt, hogy a rövid katalógustételek nem tükrözik a töredékekbe fektetett munkát, és hogy a jegyzetekbe komolyan dokumentált érvelés sem fér, így a kutatócsoport mind a kutatási tapasztalatokat, mind a konkrét eredményeket önálló tanulmányokban kívánta publikálni.

A következő év tavaszán Mezey László tragikusan elhunyt egy vonatbalesetben. A megőrző esemény a munka alapvetésének legnagyobb próbája volt. Az első tíz év eredményeinek ismeretében az Akadémia I. Osztálya támogatta a program folytatását, és az Országos Széchényi Könyvtár Kézirattárának munkatársát, Vízkelety Andrászt kérte fel a Kutatócsoport vezetésére. Ő tapasztalt kodikológusként elvállalta a töredékkutatás további irányítását. A bevezetőben említett *Budapesti Töredék*²⁷ nem sokkal ezután bukkant fel váratlanul, mintegy megpecsételve a döntését.

5. A munka folytatása

A *Fragmenta Codicum* kutatóhely adminisztratív szempontból az ELTE Régi Magyar, majd Latin Tanszékéhez tartozott, s pályázat útján mint tanszéki kutatócsoport (vagy annak része) nyert mindig újra akadémiai és egyéb (KKA, ATA, OTKA) támogatást. Székhelye 2000-ig folyamatosan az Eötvös Collegium volt (szakkollégiumi oktatás fejében). Vízkelety András az 1995–1998-as akadémiai ciklusra *Régi Magyarországi Könyvészeti Emlékek* címen nyújtott be pályázatot, melynek keretében a Fragmenta-csoport az *OSzK Régi Magyarországi Nyomtatványok* szerkesztőségével került szorosabb adminisztratív és munkakapcsolatba. 2000-ben a Széchényi Könyvtár igazgatója magának a kutatócsoportnak is otthont adott a könyvtár kézirattára mellett.²⁸

Visszatérve a töredékekhez: a Központi Szeminárium kódextöredékeinek katalógusa Mezey László halálakor már majdnem készen volt, így az ő neve alatt jelent meg 1998-ban ugyancsak hosszas kiadói késlekedéssel.²⁹

²⁶ *Fragmenta Latina codicum in Bibliotheca Universitatis Budapestinensis*, recensuit Ladislaus Mezey cum sociis in opere Adriana Fodor, Editha Madas, Tünde Wehli, Iosepho Török, Paulo Timkovics, Gabriele Sarbak, Zoltano Falvy, Petro Erdő. Budapest–Wiesbaden, 1983.

²⁷ Lásd a 6. sz. jegyzetet.

²⁸ 2002-től a kutatócsoport vezetője a jelen tanulmány szerzője. Sarbak Gábor és Nobilisé Lauf Judit ugyancsak Mezey-tanítványok, tanulmányaik befejezése óta a csoport tudományos munkatársai, a töredékek restaurátora pedig szinte a kezdetek óta a 2007-ben Munkácsy-díjjal kitüntetett Szalai Veronika. A 2007–2011-es akadémiai ciklusra *Res libraria Hungariae* címen pályáztunk. A támogatás elnyerésével lehetőség nyílt a Fragmenta-műhely mellett egy 19. századi részleg felállítására is, és így az OSzK-ban az RMNY szerkesztőséggel együtt a magyar könyvtörténet egészének kutatására.

²⁹ *Fragmenta Latina codicum in Bibliotheca Seminarii cleri Hungariae centralis*, recensuit Ladislaus Mezey cum sociis in opere Adriana Fodor, Editha Madas, Gabriele Sarbak, Tünde Wehli, Iuditha Lauf-Nobilis, Catharina Fülep, Ladislao Veszprémy, Zoltano Falvy, Walther Pass, Petro Erdő, Clara Boross. Budapest–Wiesbaden, 1988. (Fragmenta codicum in bibliothecis Hungariae I/2.) A 400 körül élt Ticonius elveszett Apocalypsis-kommentárjának egy különösen értékes 9. századi töredéke (S. Fr. l. m. 1) a kötetben sajnálatosan Beatus a Liebana neve alatt jelent meg.

Az első kötet elismerő fogadtatása mellett egyfajta kételkedés is hangot kapott közben: voltak, akik nem tartották elég meggyőzőnek a töredékek egykori magyarországi használatára vonatkozó, olykor kevésbé dokumentált feltételezéseket, s az ezekből nagyvonalúan levont művelődéstörténeti konzekvenciákat.³⁰ A katalógus latin nyelve is hordozott nehézségeket az invenciózusan kreált, mégsem teljesen egyértelmű szakszavak és a számtalan rövidítés miatt. Vizkelety András 1985-ben új, német nyelvű leírási sémát javasolt, mely a további köteteket a leíró katalógus műfajához közelítette. Ezután a leírt adatokból levonható – többnyire több esélyes – következtetéseket csak jeleztük, tartózkodva olyan eredmények közlésétől, melyek tudományosan megalapozott kifejtését a katalógus műfaja nem tette lehetővé. Az önálló tanulmányok jelentősége ebben a szisztémában megnőtt. A *Fragmenta codicum in bibliothecis Hungariae* sorozatcím is ekkor módosult *Fragmenta et codices ...* címre, hogy egész kódexeket leíró kötetek is megjelenhessenek a sorozatban.³¹ Szendrei Janka a notált töredékek zenetörténeti meghatározásával, Dobszay László a liturgikus töredékek lektorálásával járult hozzá a továbbiakban a katalógusok korrektségéhez.

Az esztergomi és győri gyűjteményekben lefejtett töredékek³² a két középkori egyház egykori kódexeit alig reprezentálják. Körmendy Kinga esztergomi könyvtörténeti kutatásai során kiderült, hogy amikor a káptalan 1543-ban a törökök elől Nagyszombatba menekült, csak okleveleit és liturgikus könyveit vitte magával.³³ Az egyszerű kódexek ekkor már nem képeztek valódi értéket. A kanonokok, ha saját könyveiket mentették, azok már nyomtatványok voltak. Győr középkori könyvkultúrája oly mértékben megsemmisült, hogy liturgiáját sem lehet rekonstruálni.³⁴ Ez ugyanakkor nem jelenti azt, hogy a két városban fellelt töredékek között ne lenne jónéhány hazai eredetű vagy használatú.

Ezzel szemben a soproni töredékek, mint arról korábban szó volt, a középkori Sopron és tágabb környéke kódexeiből származnak. A Levéltár már kész gyűjteményét újabb lefej-

---

Lásd Mezey László: *Egy korai karoling kódextöredék. (Ticonius in Apocalypsin?)* Magyar Könyvszemle, 92. (1976) 15–24.

³⁰ Kapitánffy István: *Dionysius Areopagita latin fordításának töredéke a Budapesti Egyetemi Könyvtárban.* Magyar Könyvszemle, 101. (1985) 133–137. (Az U. Fr. l. m. 9, 40, 50, 85, 109, 207, 260, 274 sz. töredékek magyarországi használatát cáfolja.)

³¹ Vizkelety András: *Az európai prédikációirodalom recepciója a Leuveni Kódexben – Die Rezeption der europäischen Sermonesliteratur im „Löwener Kodex“.* Budapest, 2004. (Fragmenta et codices in bibliothecis Hungariae IV.) Ugyancsak Vizkelety András szerkesztésében jelent meg az Országos Széchényi Könyvtár kódexkatalógusának második kötete, a sorozat VI. köteteként: *Mittelalterliche lateinische Handschriften der Széchényi Nationalbibliothek (Cod. Lat 450–556).* Akadémiai Kiadó, OSzK, Budapest, 2007. (Akadémiai Nívódíj.) A következő években az egyházi könyvtárak kódexkatalógusait is sorozatunkban kívánjuk publikálni.

³² *Mittelalterliche lateinische Handschriftenfragmente in Esztergom*, hrg. v. András Vizkelety unter Mitwirkung v. Péter Erdő, Katalin Fülep, Judit Lauf-Nobilis, Edit Madas, Gábor Sarbak, Janka Szendrei, László Veszprémy, Tünde Wehli. Budapest–Wiesbaden, 1993. (Fragmenta et codices in bibliothecis Hungariae II.) – *Mittelalterliche lateinische Handschriftenfragmente in Győr*, hrg. Vizkelety András unter Mitwirkung v. Péter Erdő, Katalin Fülep, Judit Lauf-Nobilis, Edit Madas, Gábor Sarbak, Janka Szendrei, László Veszprémy. Budapest–Wiesbaden, 1998. (Fragmenta et codices III.)

³³ Körmendy Kinga: *Az esztergomi Főszékesegyházi Könyvtár, a ferences rendház és a Babits Mihály Városi Könyvtár állományának történeti áttekintése.* Magyar Könyvszemle, 107. (1991) 20–40.; uő.: *Kódexek, könyvek Esztergomban 1543 előtt.* Fennmaradt kötetek. In: „Lux Pannoniae” Esztergom az ezeréves kulturális metropolis. Esztergom, 2001. 109–127.

³⁴ A könyvpusztulásról lásd Horváth József „Zur Geschichte der Sammlungen” című tanulmányát a 31. jegyzetben idézett győri katalógushoz.

tésekkel egészítettük ki, s további két töredégyűjteményt állítottunk fel a koraujkorból származó evangélikus könyvtárak kötéstábláiból.³⁵ Szende Katalin komoly forráskutatást végzett az állományok történetét és a városi könyvkötési gyakorlatot illetően.³⁶ Míg más gyűjtemények töredékeinél legfeljebb a magyar könyvkötő műhelyt tudjuk megállapítani, de azt lokalizálni már nem, Sopronban több könyvkötő nevéhez sikerült konkrét töredékegyütteseket kötni. Ezt az anyagot érdemes tovább kutatni, mert feltételezhető, hogy a könyvkötők mellett a kódexek egykori birtokosai közül is azonosítani lehet néhányat.

A Fragmenta-műhely – egyházi könyvtárak kódexkatalógusai mellett – jelenleg az OSzK töredégyűjteményén dolgozik. Itt is gazdag a magyarországi használatú anyag, de a hazai eredet szinte kizárólag a notált liturgikus töredékekről állapítható meg. A töredékek jó része azonosíthatatlanul elvált az őrzőkönyvtől, másokat soha nem is használtak kötőanyagként. Viszont a raktárak szinte beláthatatlan mennyiségű töredéket őriznek „*in situ*”. Ezek közül a magyarországi nyomtatványok és kéziratok kötéseit érdemes még mindenképpen feldolgozni. A távolabbi tervek között szerepel az Országos Levéltár anyagának feltárása, mint olyan kincsesbánya, ahol az akták maguk tanúskodnak hazai kötési helyükről.

A töredékkutatás harmincéves tapasztalatával a hátunk mögött természetesen részt kívánunk vállalni a töredékek művelődéstörténeti értékeléséből is. A katalógusok csupán a feldolgozott, hozzáférhetővé tett forrásanyagot tartalmazzák. A közeljövőben egy tanulmánygyűjteményben készülünk összefoglalni a rövid tétel-leírásokon túlmutató kutatási eredményeket, majd a tervezett magyar könyvtörténeti kézikönyv középkori és koraujkori köteteibe integrálni a jelentősen kibővült középkori forrásanyagot, s a pusztítva megőrző könyvkötő műhelyek nyersanyag-, kötőanyag-utánpótlásának konkrét körülményeit.

6. A 2006-ig öt katalóguskötetben publikált kódextöredékek összesítő táblázata

A legfontosabb töredékek rövid bemutatása helyett érdekesebbnek tűnt egy összesítő táblázatot szerkeszteni, mely gyors és pontos áttekintést ad a teljes anyagról, és a katalógusokban való tájékozódást a jövőben is segíti.

Egyes műfajok megjelenését vagy ugrásszerű növekedését az időrend érzékelteti legjobban. A táblázatot ezért a 8/9. század fordulójától a 15/16. század fordulójáig századokra osztottuk. A függőleges tengelyt a műfajok, a vízszintest a gyűjtemények jelentik. A metszéspontokon a töredékek katalógusszáma szerepel (amely általában azonos a könyvtári jelzetükkel is). A középkori Magyarországhoz (vagy legalábbis a magyarországi könyvkötőhöz) köthető töredékeket félkövérrel kiemeltük. A számok közötti kötőjel azt jelenti, hogy egy kódexnek több lapja került elő az adott gyűjteményben. A töredék száma mellett zárójelben szereplő szigla és szám azt jelzi, hogy az egykori kódex egy vagy több további lapját egy másik gyűjteményben sikerült azonosítani.

Az öt kötet 1280 kódextöredék leírását tartalmazza, ebből 609 a magyarországi könyvkötőműhelyben felhasznált töredék. *A 609 töredék 371 kódexből származik, ami nagy va-*

³⁵ *Mittelalterliche lateinische Handschriftenfragmente in Sopron*, hrsg. von Edit Madas in Verbindung mit Judit Lauf, Gábor Sarbak, András Vizkelety, Unter Mitwirkung von Katalin Fülepp, Veronika Szalai, Janka Szendrei, Tünde Wehli. Budapest–Wiesbaden, 2006. (Fragmenta et codices in Bibliothecis Hungariae V.)

³⁶ Lásd az előző jegyzetben idézett katalógus bevezetését. Uő.: „*In geschribn pergament einbunden*”. *A könyvkötéshez felhasznált kódextöredékek társadalom- és kultúrtörténeti összefüggései Sopronban*. Magyar Könyvszemle, 123. (2007) 278–309.

lószerűséggel ennyi középkori hazai használatú kódexet is jelent. (Nem kizárt természetesen, hogy a könyvkötő külföldről hozatta be az olcsó kötőanyagot, de ha itthon ingyen hozzáfért, bizonyára nem tette.) Táblázatunkban csak azokat a töredékeket tüntettük fel (félkövérrel szedve) „magyarnak”, ahol a hazai kötést valami konkrétum igazolja. Az Egyetemi Könyvtár töredékkatalógusában 187 magyarországi használatúnak feltételezett töredékek szemben csak 93 hazai kötést tudjuk dokumentálni, a Központi Szeminárium esetében 125 helyett 92-ét. A soproni oszlopban a félkövér töredékszám nem egyszerű „hazai használatot” jelent, hanem a várost magát és tág környékét, amely nyugat felé egészen Wiener Neustadtig érhetett. A jelzett 371 kódex szigorúan van mérve, bizonyára sokkal több számba vett kötéstábla került ki hazai műhelyből. Mezey ezzel a lehetőséggel számolt, amikor nem ragaszkodott kézzel fogható bizonyítékokhoz, ennek azonban az az ára, hogy bizonytalanná válnak a művelődéstörténeti következtetések is.

A táblázatot átnézve a legszembetűnőbb jelenség, hogy a 14. századtól a liturgikus töredékek dominálnak. Ennek egyik oka a papír térhódítása. Mivel a liturgikus könyveket hosszú használatra szánták, ezeket akkor is általában pergamenre írták, amikor a használati (nem reprezentatív célú) kódexek zömét már papírra másolták. A 15. század közepétől a nyomtatott könyvek megjelenése újabb arányeltolódáshoz vezetett, hiszen éppen a legkelelőbb könyveket nyomtatták ki, de ezeket könyvkötésre nem használták, legfeljebb tömítőanyagként. A zenei töredékek mellett a notálatlan liturgikus töredékeknek is érdemes azonban a forrásszegény hazai környezetben figyelmet szentelni. Sopronban például egy Passauhoz közel álló, de magyar szentekkel kiegészített regionális rítust sikerült rekonstruálni.³⁷

A töredékek által képviselt hazai használatú nem liturgikus kódexek száma 104 (ebből 43-at soproni könyvkötők vágtak szét). Az egykori több tízezerhez képest a néhány száz kódex nem tűnik soknak, tekintetbe véve, hogy a töredékek is ugyanolyan esetlegesen maradtak fenn, mint a teljes kódexek. A feltárt anyag mégis kézzel foghatóvá teszi számos fontos mű hazai meglétét, a rendszeres egyetemjárást, a természetfilozófiai és teológiai anyag magas színvonalát, az erős jogi érdeklődést stb.³⁸

A katalóguskötetek anyagát a fragmentumok fotóival és az eddig megjelent tanulmányokkal együtt honlapunkon is (www.fragmenta.oszk.hu) meg kívánjuk jelentetni.

---

³⁷ Nobilisiné Lauf Judit közöl róla tanulmányt a közeljövőben.

³⁸ A katalóguskötetek anyagát a fragmentumok fotóival és az eddig megjelent tanulmányokkal együtt készülünk kitenni honlapunkra is: www.fragmenta.oszk.hu.

TÁBLÁZAT

8/9–9. század

	Budapest, Egyetemi Kt. ³⁹ =U[niversi- tas] ⁴⁰ (300) ⁴¹	Budapest, Központi Papnevelő Intézet ⁴² =S[eminarium] (246)	Esztergom ⁴³ =E (155)	Győr ⁴⁴ =Gy (173)	Sopron ⁴⁵ =So (406)
Biblia	4			1	
Patrisztika	3	1			
Kánonjog	84	49			
Középkori teológia	2				
Hagiográfia	1(=OSzKCod 442)				

9/10–10. század

	Budapest, Egyetemi Kt. (300)	Budapest, Központi Papnevelő Intézet (246)	Esztergom (155)	Győr (173)	Sopron (406)
Patrisztika				6	
Liturgika	121				

10/11–11. század

	Budapest, Egyetemi Kt. (300)	Budapest, Központi Papnevelő Intézet (246)	Esztergom (155)	Győr (173)	Sopron (406)
Biblia	8, 12			2	
Patrisztika	5, 6, 7, 9, 10				
Kánonjog	85				
Hagiográfia	11				
Liturgika, zenei	292			92	
Liturgika	122, 123, 151, 207, 208	185			

³⁹ Lásd a 26. jegyzetet.⁴⁰ Ezzel a szíglával hivatkozunk a gyűjteményre, illetve a katalógusra.⁴¹ Kerek zárójelbe az adott katalógusban leírt töredékek számát tettük.⁴² Lásd a 29. jegyzetet.⁴³ Lásd a 32. jegyzetet.⁴⁴ Lásd a 32. jegyzetet.⁴⁵ Lásd a 35. jegyzetet.

11/12–12. század

	Budapest, Egyetemi Kt. (300)	Budapest, Központi Papnevelő Intézet (246)	Esztergom (155)	Győr (173)	Sopron (406)
Biblia	12, 20, 21, 22		1, 2	3	
Patrisztika	13, 14–15, 16, 17(=S4), 18, 19	2k, 3, 4(=U17), 5	8, 9, 11, 12, 17	7	7, 10
Grammatika					46
Orvostudomány	107				
Kánonjog					68
Középkori teológia	23–27(=S6- 7), 67	6-7(=U23-27)	10, 13		8, 9
Sermones			29 (=Gy26)	26(=E29)	
Liturgia, zenei	209, 256, 213, 293, 294		63, 67, 85, 88	72	172, 203
Liturgia	124, 125, 152, 153, 163	151, 179, 180, 181, 186, 187, 189	107, 109, 116, 117, 126, 137	101, 110, 121, 126	209, 216, 254

12/13–13. század

	Budapest, Egyetemi Kt. (300)	Budapest, Központi Papnevelő Intézet (246)	Esztergom (155)	Győr (173)	Sopron (406)
Biblia		11			
Patrisztika	29	12	18		31
Grammatika	49	31	14, 51, 52		47
(Természet)filo- zófia	57, 59		57		60, 61
Asztronómia			55		
Historia		35			
Kánon- és civiljog	79, 80, 81–82, 83, 84, 86, 87 89–90(S64- 65), 93, 94– 95(=S63)	46, 47, 48k, 50, 51, 52, 53-55, 57p, 59, 63(=U94-95), 64-65k(=U89- 90)	39, 40	41, 42, 43, 44, 45, 46	66, 69, 70, 71
Orvostudomány	106, 108, 109, 110, 111	69			
Középkori teológia	28, 31, 61, 63, 64(=S37), 65, 66, 68, ch70, 71, 72–73, 74	8, 9, 10, 13, 37(=U64), 38, 39, 44	20	8, 9, 14, 20	11, 12
Hagiográfia					36
Sermones	30, 77				
Liturgia, zenei	210, 214, 215, 257, 258, 259, 260, 261, 262, 263, 264, 274, 275, 276, 277, ng1033 295	71, 74, 104, 130, 131, 132		73, 91	125, 168, 204
Liturgia	133, 134, 159	152, 161, 162, 182, 190	118, 119	122, 123, 125	210, 211, 212, 217, 256- 258, 259, 260

13/14–14. század

	Budapest, Egyetemi Kt. (300)	Budapest, Központi Papnevelő Intézet (246)	Esztergom (155)	Győr (173)	Sopron (406)
Biblia	35, 37, 40	14, 15–16	3k		1, 2, 3, 4
Patrisztika	32, 39	17, 22	23, 25, 26	31	17, 19, 32
Grammatika	50, 51, 52, 53		52	35	
Klasszikus auktorok	56				
Természetfilo- zófia	58, 60(=S36)	36(=U60)		13(=MTA T27) , 14, 40	62, 63, 64, 65
Kánon- és civiljog	83, 84, 88, 91, 92, 96, 99, 100, 101, 103, 104, 105	56, 58, 60, 61, 62, 66, 67	41, 42, 43, 44, 45, 46	47, 48?(So74- 83) , 49, 50 , 51, 52	67, 72, 73, 74- 83, 84-88, 89- 95
Orvostudomány	112	70	58, 59, 60, 61, 62(=Gy39, So1156– 117)	38, 39(=E62, So1156– 117)	100, 101-106, 107-109, 110- 113, 114, 115- 117(=E62, Gy39)
Középkori teológia	41, 42 , 62, 76, 78	18, 24, 40, 41, 42-43 , 45	15, 16, 19, 21, 22, 24	10 , 11, 12, 15, 16, 17- 18, 19, 20, 21, 22, 23 , 24	13, 14 , 15, 16, 18, 20, 21, 22 , 23 , 24, 25-26
Hagiográfia	33, 38		36	33	37, 38, 39, 40
Sermones	36	19–20 , 21, 23	30, 31, 32	27, 28, 29, 30	33-34, 35
Egyéb	34				
Liturgika, zenei	211, 216 , 217, 218, 219, 253 , 265-266 , 267, 268 , 278, 279, 280	75, 76, 77, 78 , 79 , 80, 81 , 105 , 106, 107, 112, 133, 134, 136, 137, 138, 139, 140, 146	68, 69, 70 , 86 , 87, 89, 90 , 103, 104, 105	54, 71 , 74, 77, 93, 94 , 95	119, 126, 127 , 128 , 129, 130, 169, 173, 174, 175-177, 178- 179 , 180, 181, 195, 196, 197 , 205, 206
Liturgika	135, 136, 137, 138, 139, 140, 141, 142, 154, 164, 165 , 166, 167, 168 , 169, 206	147 , 149, 153, 154, 155, 163, 164-165, 166 , 167, 168, 169 , 170 loch, 171, 191, 192, 193, 194 , 195, 196 , 197, 198 , 199, 246	108, 110, 111, 112 , 120, 121, 122, 127, 128 , 129, 130, 131	97 , 98, 99, 102, 103, 104, 109, 111, 112, 113, 114, 115, 116, 117, 118, 127, 128	213 , 218, 219 , 220, 221, 222- 224 , 225, 234 , 235-236 , 237, 238, 239, 240 241, 242, 252 , 261 , 163, 264 , 265, 271, 272 , 273-274, 275 , 276 , 277, 278, 279, 280

14/15–15/16. század

	Budapest, Egyetemi Kt. (300)	Budapest, Központi Papnevelő Intézet (246)	Esztergom (155)	Győr (173)	Sopron (406)
Biblia	45		4, 5, 6-7	4, 5	5-6
Patrisztika		27, 29			27, 29
Grammatika	54	30, 32, 33(=So48- 55), 34	54	36, 37	48-55(=S33), 56, 57
Klasszikus auktorok	55		53		58, 59
Asztronómia			56		
Kánon- és civiljog	97(=So96- 99), 98, 102	68	47-48	53	96-99(=U97)
Orvostudomány					118
Egyéb	113		49-50		
Középkori teológia	46, 47, 69^ő, 75	28	27, 28	25	28, 30
Hagiográfia	43, 44	25	37, 38	34	41, 42, 43, 44, 45
Sermones	48	26	33, 34, 35	32	
Liturgika, zenei	212, 220, 221, 222, 223-224, 225, 226, 227, 228, 229, 230, 231, 232, 233, 234, 235, 236, 237, 238, 239, 240, 241, 242, 243, 244, 245, 246, 247, 248, 249, 250, 251, 252, 254, 255, 269, 270, 271, 272, 273, 281, 282, 283, 284, 285, 286, 287, 288-289, 290, 291, 296, 297, 298, trch 299, 300	72, 73, 82, 83, 84, 85, 86, 87, 88, 89, 90, 91, 92, 93, 94, 95, 96, 97, 98, 99, 100, 101, 102, 103, 108, 109- 111, 113, 114- 117, 118-119, 120, 121, 122- 124, 125, 126, 127, 128, 129, 141, 142, 143, 144, 145	64-66, 71, 72, 73, 74, 75, 76, 77, 78, 79, 80, 81, 82(Gy64- 68), 83, 84, 91, 92, 93, 94, 95, 96, 97, 98(Gy85- 86, 90), 99, 100, 101, 102, 106	55, 56, 57^t, 58, 59, 60, 61, 62^ő, 63, 64- 68(E82), 69, 70, 75, 76, 78, 79(So182- 184), 80, 81, 82-84, 85- 86(=E98), 87, 88-89, 90(=E98), 91, 92, 93, 94, 95, 96	120-122, 123, 124, 131, 132, 133, 134, 135- 141, 142-149 g1033, 150- 163, 164, 165, 166, 167, 170, 171, 182- 184(=Gy79), 185, 186-189, 190-193, 194, 198, 199-200, 3201, 202, 207, 208
Liturgika	114, 115-119, 120, 126-130, 131^t, 132, 143, 144, 145, 146, 147, 148, 149, 150, 155, 156, 157, 158, 160, 161, 162, 170, 171, 172, 173, 174, 175, 176, 177, 178, 179, 180, 181, 182, 183, 184, 185, 186, 187, 188, 189,	148, 150, 156, 157, 158, 159, 160, 172, 173, 174, 175, 176, 177, 178, 183, 184, 188, 200, 201, 202, 203, 204-205, 206, 207, 208, 209, 210, 211, 212, 213, 214, 215, 216, 217, 218, 219, 220, 221, 222, 223, 224, 225,	113, 114, 115, 123, 124, 125, 132, 133, 134, 135- 136, 137, 138, 139- 140, 141, 142, 143, 144, 145, 146, 147, 148, 149, 150, 151, 152, 153, 154, 155	100, 105, 106, 107, 108, 119, 120, 124, 129, 130, 131, 132- 134, 135, 136, 137, 138, 139, 140, 141, 142, 143, 144, 145- 148, 149, 150, 151, 152, 153,	214, 215, 226- 227, 228-230, 231, 232, 233, 243, 244-245, 246, 247, 248, 249, 250, 251, 253, 255, 262, 266, 267, 268- 269, 270, 281- 295, 296, 297, 298, 299-306, 307-309, 310, 311-313, 314- 315, 316, 317- 324, 325, 326,

	190, 191, 192, 193, 194, 195, 196, 197, 198, 199, 200, 201, 202, 203, 204, 205	226, 227, 228, 229, 230, 231, 232, 233, 234, 235, 236, 237, 238, 239-240, 241, 242, 243, 244, 245		154, 155, 156, 157, 158, 159, 160, 161, 162, 163, 164, 165, 166, 167, 168, 169, 170, 171, 172, 173	327, 328- 329, 330, 331-351, 352-360, 361, 362, 363, 364- 377, 378, 379, 380, 381-388, 389, 390-391, 392, 393, 394, 395, 396, 397, 398, 399, 400- 401, 402, 403, 404, 405, 406
Magyarországi könyvtáraknál felhasznált töredékek száma (gyakran több lap egy kódexből):	93 töredék	92 töredék	50 töredék	49 töredék	325 töredék
Kötőanyagként felhasznált hazai használatú kódexek száma: ⁴⁶	79 kódex	73 kódex	46 kódex	39 kódex	145 kódex
U.a kódex lapjai több könyvtárban	6 db U=S 1 db U=So 1 db S=So 3 db E=Gy 1 db Gy=So 1 db E=Gy=So 1 db U=OSzK 1 db U=MTA				

⁴⁶ 13 kódex lapjai két vagy több könyvtárban is előfordulnak.